

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพระดับครอบครัวและชุมชนของประชาชนบ้านป่าแะ ตำบลคอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยอาศัยแนวคิดทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่ให้ผู้วิจัยสามารถอธิบายสถานะแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดลักษณะ ขั้นตอนการเข้าไปมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัวและชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพได้

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ผู้วิจัยได้วางแผนในการดำเนินงานวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดด้านสังคมวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม และการส่งเสริมสุขภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วารสาร หนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและทำความเข้าใจกับลักษณะของชุมชน

2. ศึกษาข้อมูลในชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาข้อมูลของชุมชนด้วยตนเองเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ตรงกับความเป็นจริง และครอบคลุมประเด็นที่จะทำการศึกษา และมองในหลาย ๆ ด้าน หลาย ๆ มิติ เพื่อให้ได้ภาพรวม (Holistic view) ของชุมชนแห่งนี้ ดังนี้

- 2.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่หน่วยงานได้ทำการสำรวจไว้บางส่วนแล้ว เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บได้ครบถ้วน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช. 2 ค) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของสำนักงานพัฒนาชุมชน ระดับตำบลและอำเภอ สมุดบันทึกต่าง ๆ ของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน รายงานสรุปผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว และเอกสารทางราชการอื่น ๆ ตามจำเป็น

- 2.2 การศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ของชุมชน จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

- 2.2.1 ผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ พ่อหลวงสุทัศน์ นายสุทัศน์ บุญสูง ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านป่าแะ อ้ายแดง นายแดง หลักดี อสม. แพทย์ประจำตำบล และสมาชิก อบต. คอนแก้ว ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ป้าจันทร์สม นางจันทร์สม สายธารา ผู้อาวุโสและเป็นศิลปินแห่งชาติ ปี 2538 พ่อหนานหมื่น นายหมื่น เทพทอง

ยายหอม นางหอม หลักคี่ และผู้อาวุโสคนอื่นๆ ที่สามารถลำดับเหตุการณ์สำคัญหรือบอกประวัติความเป็นมาของชุมชน อธิบายวิถีชีวิต วิธีการคิด ความเชื่อ การจัดการ และ/หรือการได้รับประโยชน์ของบุคคลในชุมชน ถือว่าเป็นเงื่อนไข ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนบ้านป่าแะ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

2.2.2 สมาชิกของชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติทางสังคม โดยเฉพาะด้านสาธารณสุขที่ได้รับการสืบทอดความเชื่อ วิธีการปฏิบัติ พิธีกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของชุมชน เช่น ป้าหน้อย นางน้อย แซ่โง้ว พี่เสริฐ นางประเสริฐ พักผ่อน อสม. ชุมชนบ้านป่าแะ นายอนุรักษ์ สายธรา และนายแดง หลักคี่ ผู้ก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของหมู่บ้าน นางอุบล ไวยยะ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว

2.2.3 บุคคลจากภายนอกชุมชนที่เข้ามาพัฒนาหรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และมีความสัมพันธ์กับชุมชนที่ต้องการศึกษา อันประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลนครพิงค์ เช่น นางดารา ชัยสง่างงษ์ พยาบาลวิชาชีพ 7 ผู้ดูแลรับผิดชอบงานสาธารณสุขมูลฐานในชุมชนรับผิดชอบของโรงพยาบาลนครพิงค์ นางสาวณิ พุทธิ นักวิชาการควบคุมโรค ทำหน้าที่ในการเฝ้าระวังควบคุมโรคในหมู่บ้าน และในโรงพยาบาล อาจารย์อัมพร ครอบนามัย โรงเรียนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ บุคคลเหล่านี้ให้ข้อมูลและการปฏิบัติงานตามนโยบายและการสั่งการของกระทรวง

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่เป็นความจริง ถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มเก็บข้อมูลมาตั้งแต่เดือนมกราคม 2544 และเสร็จสิ้นในเดือนกุมภาพันธ์ 2545 รวมเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ 14 เดือน ซึ่งในการดำเนินงานวิจัยให้บรรลุเป้าหมายผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนเสมือนหนึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนชุมชน จึงทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นไปได้ด้วยดี

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้อย่างสมบูรณ์ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการพูดคุย สันทนากันเหมือนกับการพูดคุยสนทนาในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุดและเป็นไปตามแนวทางที่ผู้วิจัยได้สร้างไว้ (interview Guideline) เกี่ยวกับบริบทของชุมชน

ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลระดับลึกจากกลุ่มเป้าหมายทั้งในครอบครัวและชุมชน ประเด็นหรือหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์และคำถามสามารถดัดแปลงให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ปัญหาที่พบในการสัมภาษณ์มากที่สุด ก็คือ การพูดคุยนอกประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงที่มีชาวบ้านมาพูดคุยด้วยหลาย ๆ คน ผู้วิจัยจึงต้องใช้ความสามารถเป็นอย่างสูงในการดึงกลับเข้าประเด็น บางครั้งไม่สามารถทำได้ผู้วิจัยต้องยุติการสัมภาษณ์ แต่ยังคงพูดคุยกันในเรื่องที่ชาวบ้านยังให้ความสนใจ หลังจากนั้นผู้วิจัยต้องกลับเข้าไปในชุมชนอีกครั้งเพื่อเก็บ ข้อมูลใหม่ จึงทำให้ต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์และลงไปเก็บข้อมูลหลายครั้ง วิธีการดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ตลอดระยะเวลาของการเก็บข้อมูล หรือในบางครั้งก็ลงไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่ามีความจำเป็นหรือจำเป็นจากการทำงาน ก็จะนัดหมายเพื่อเก็บข้อมูลครั้งต่อไป ขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูล (Field note) เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงตนเองต่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ว่า เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่เข้ามาศึกษาสภาพแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไขปัจจัยที่กำหนดเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนของประชาชนบ้านป่าแจะ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

2. กรณีศึกษา (Case Study) ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนำมาคัดเลือกกรณีศึกษานุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษที่เกี่ยวกับประเด็นการศึกษา เช่น มีสมาชิกในครอบครัวทำหน้าที่เป็นองค์กรชุมชน เช่น อสม. แม่บ้านบุคคลที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และครอบครัวที่ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวและชุมชน รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

ในการศึกษาเฉพาะกรณีนี้ ใช้วิธีการเยี่ยมบ้านเพื่อเก็บข้อมูลในแต่ละครอบครัวอย่างน้อย 3 ครั้งในเวลาที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นแนวทางในการเปิดประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึก พร้อมกับการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพเพื่อหาความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการปรับวิถีชีวิตเพื่อสนับสนุน การมีสุขภาพที่ดีทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน

ผลจากการศึกษาและการสังเกต ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกภาคสนาม เพื่อบันทึกสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน หรือการแสดงความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของชาวบ้าน เป็นการป้องกันการลืม และเก็บไว้ใช้ในการเรียบเรียงความคิดในการวางแผนการดำเนินงานต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชนบ้านป่าแฉะเป็นระยะ ๆ ดังนี้

ระยะแรก ช่วงเดือนมีนาคม ถึง เมษายน 2544 ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจสภาพของชุมชนบ้านป่าแฉะและหาข้อมูลเบื้องต้น โดยสอบถามเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลนครพิงค์ซึ่งเป็นคนในชุมชนดั้งเดิม ได้แนะนำให้ไปหาผู้อาวุโสที่สำคัญของชุมชน คือ พ่อหมื่น เทพทองซึ่งเป็นบุคคลในชุมชนให้ความเคารพนับถือ และมีความอาวุโสสูงสุด และป้าจันทร์สม สายธรา ศิลปินแห่งชาติปี 2538 ทั้งสองท่านนี้มีอายุ 70 ปีขึ้นไป และเคยผ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งในคนอื่น ๆ ถึงแม้ว่าจะเป็นรุ่นราวคราวเดียวกับพ่อหมื่นและป้าจันทร์สม ต่างก็มีปัญหาด้านสมอง ไม่สามารถบอกเล่าประวัติหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ผู้วิจัยจึงได้ไปหาป้าจันทร์สม ได้แนะนำตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่ทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลนครพิงค์ ขณะนี้ได้ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความประสงค์ที่จะขอข้อมูลของชุมชนเพื่อประกอบการเรียน และได้พูดคุยถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านป่าแฉะเป็นเบื้องต้น จากนั้นจึงได้ไปหาพ่อหมื่น เทพทองแต่ไม่พบ ได้ไปแวะหาพี่เสรีซึ่งเป็น อสม. พ่อมา พักผ่อน ซึ่งเป็นพ่อของพี่มนัส สามีมของพี่เสรีอยู่บนบ้านได้ยินเสียงคุยกันจึงลงมาพูดคุยด้วย ผู้วิจัยจึงได้สอบถามถึงความเป็นมาของชุมชนบ้านป่าจากพ่อมา พักผ่อน และได้ข้อมูลที่ตรงกันกับข้อมูลของป้าจันทร์สม เพื่อให้เกิดความมั่นใจผู้วิจัยจึงได้ไปหาพ่อหมื่น ใน 3 วันต่อมา ได้พบกับพ่อหมื่น จึงได้สอบถามและได้ความตรงกันจะแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลประวัติของชุมชนมาเรียบเรียงและให้ป้าจันทร์สมได้ทบทวนซ้ำว่าถูกต้องหรือไม่ ในเวลาเดียวกันผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลของชุมชนไปด้วย ในบางครั้งผู้วิจัยได้อาศัย อสม. เป็นผู้นำทางในการเยี่ยมบ้านผู้ให้ข้อมูลหลัก การเดินทางไปเยี่ยมบ้านแต่ละหลังเพื่อเก็บข้อมูลนั้นสามารถเดินทะลุหากันได้ โดยเฉพาะกลุ่มบ้านเครือญาติเดียวกัน มีช่องทางเดินติดต่อกันได้ง่าย บางหลังจะมีประตูสามารถเปิดเข้าออกหากันได้ ส่วนกลุ่มบ้านจัดสรร บ้านของคนอื่นจะมีรั้วรอบขอบชิด โดยเฉพาะเวลากลางวันจะไม่มีคนอยู่บ้านปิดประตูทิ้งไว้ หากพบเจ้าของบ้านก็มักไม่ให้ความร่วมมือเนื่องจากมีวิถีการดำเนินชีวิตเหมือนคนในเมือง ผู้วิจัยจะลงไปเก็บข้อมูลในช่วงหลังเลิกงานซึ่งผู้คนจะเริ่มกลับบ้าน บางครั้งก็จะไปนั่งพูดคุยกับชาวบ้านตามร้านค้าต่าง ๆ ที่ชาวบ้านมักนิยมไปซื้อของ เช่น บ้านผู้ใหญ่บ้าน นายสุทัศน์ บุญสูง บ้านอนุรักษ

สายธารา ลูกชายป้าจันทร์สม และตลาดบ้านป่าแจะซึ่งจะมีการวางอาหาร เหล้าไว้นายแก่ผู้ที่ผ่านมาบริเวณนั้น และในบางครั้งจะพบผู้ให้ข้อมูลหลักที่ศูนย์แพทย์คอนแก้ว โรงพยาบาลนครพิงค์ ท่านเหล่านี้มักจะไปขอรับการรักษายาบาลด้วยโรคเรื้อรังที่นี้ ส่วนใหญ่เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ มักจะใช้วิธีการพูดคุยพร้อมกับสอดแทรกคำถามที่ต้องการเมื่อมีโอกาส เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด จนกระทั่งได้ข้อมูลเพียงพอแล้วจึงได้ยุติการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงได้รวบรวมและเรียบเรียงเพื่อให้ได้เนื้อหาครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา หาส่วนขาด แต่ผู้วิจัยก็ยังคงลงไปชุมชนเรื่อย ๆ อย่างน้อย 1 ครั้งใน 2 สัปดาห์เพื่อสังเกตวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน ระยะสุดท้าย เดือนธันวาคม 2544 ถึง มกราคม 2555 ผู้วิจัยได้ลงไปในชุมชนเก็บข้อมูลเพื่อหาส่วนขาด จนกระทั่งได้ข้อมูลที่ครบถ้วน นำข้อมูลที่ได้มาขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำปรึกษา ชี้แนะ

การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบว่าความครบถ้วน เพียงพอหรือไม่ และคำตอบที่ได้สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจน ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์จะศึกษามากน้อยเพียงใด ในการตรวจสอบข้อมูลจะทำการตรวจสอบทุกครั้งที่ศึกษาข้อมูลในชุมชน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้มีความสะดวกในการแยกแยะประเภทและหมวดหมู่ของข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Check) มีวิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation Check) คือ การตรวจสอบว่า ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ การตรวจสอบนั้นผู้วิจัยอาศัยการตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูลดังนี้

- 1.1 แหล่งบุคคล การสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลซ้ำคนเดิม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และเป็นการประเมินข้อมูลว่ามีการเปลี่ยนแปลง เมื่อตรวจสอบแล้วได้ข้อมูลเหมือนเดิมทุกครั้งแสดงว่า ข้อมูลที่ได้เชื่อถือได้ แต่หากข้อมูลที่ได้มีความขัดแย้งกัน ผู้วิจัยเข้าไปในชุมชนอีกครั้งหนึ่งเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม แล้วให้ผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

- 1.2 แหล่งสถานที่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดิมในสถานที่ที่แตกต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์ ผู้อาวุโสที่วัด ที่บ้าน แล้วสังเกตความเหมือนหรือความแตกต่างของข้อมูล หากข้อมูลมีความเหมือนกันถือว่ามีความเที่ยงตรงได้

1.3 แหล่งเวลา การสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลเดิมในเวลาที่แตกต่างกัน เช่น เวลาเช้า สาย บ่าย หรือเย็น บางครั้งอาจจำเป็นต้องทิ้งช่วงห่างของเวลาให้มากยิ่งขึ้น สัมภาษณ์คำถามซ้ำในคำถามเดิม

การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคลในชุมชน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเดิมต่างเวลา ต่างสถานที่ หรือผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ จนได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง จึงทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ การดำเนินการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างสูงที่ต้องใช้ความคุ้นเคย และหาโอกาสที่เหมาะสมในการตรวจสอบทั้งหมด ทั้งด้านบุคคล สถานที่ และเวลา ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อบ่อยต่อการสนทนาในครั้งนั้นได้

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation Check) การรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวและชุมชน ร่วมกับการสัมภาษณ์ และวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อนำพฤติกรรมที่สังเกตพบ ตลอดจนปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

หลังจากที่ตรวจสอบสามเส้า ชักถามผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง เขียนเป็นเอกสารแล้วให้ผู้ให้ข้อมูลหลักอ่านทบทวนข้อมูลว่าถูกต้อง แล้วทำการแก้ไขให้สมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบมาจัดทำเป็นระบบ หาความหมายแยกแยะองค์ประกอบที่เชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ศึกษา และทำความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่ได้มา เพื่ออธิบายเงื่อนไข ปัจจัย หรือองค์ประกอบที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่กำหนดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของครอบครัวและชุมชนตามปรากฏการณ์ที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยกระทำดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบตีความและหาข้อสรุป หรือการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis induction) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มองเห็น โดยบันทึกว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน กับใคร อย่างไร เพราะอะไร มีความหมายอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การตอบคำถามของการวิจัยได้โดยตรง

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยกำหนดหน่วยวิเคราะห์ให้แก่ข้อมูล ได้แก่ การกระทำ (Acts) กิจกรรม (Activities) การให้ความหมาย (meanings) การหาความสัมพันธ์ (Relationship) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participations) และสภาพสังคม (Settings)

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดของข้อมูลนี้จะกระทำขณะการสังเกตแบบมีส่วนร่วมร่วมกับการสัมภาษณ์ หรือใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง นำข้อมูลที่เก็บมารวบรวมมาแยกหน่วยการวิเคราะห์ รวบรวมข้อคิดเห็นเป็นหมวดหมู่ตามหน่วยวิเคราะห์ ดูความถี่หรือความสม่ำเสมอของข้อมูล เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอธิบายสาเหตุและปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความเชื่อ เมื่อทำการวิเคราะห์แล้ว ข้อมูลที่ทำการวิเคราะห์ยังไม่เป็นผลที่น่าพอใจก็จะเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ซ้ำอีก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักต่าง ๆ มีระบบการคิด และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน จึงใช้ความพยายามในบางประเด็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลกลับไปกับการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง

3. ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เป็นเงื่อนไข ปัจจัยที่กำหนดให้บุคคลในครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพ และนำผลการวิจัยมาเขียนเป็นรายงานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงสุดท้าย ผู้ตรวจสอบแนวคิดและให้การชี้แนะที่สำคัญที่สุดคือ คณาจารย์ ที่ให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำชี้แนะ คำปรึกษา ตลอดจนช่วยเหลือส่วนที่บกพร่องพร้อมทั้งให้กรอบการวิเคราะห์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจนกระทั่งทำให้ผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยมาเขียนเป็นรายงานการวิจัยที่สมบูรณ์ได้

การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาแล้ว จึงมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยโดยนำมาเปรียบเทียบกับทฤษฎี เอกสารวิชาการที่ศึกษามาแล้วว่าสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร พร้อมทั้งแสดงข้อเสนอแนะในการวิจัยด้วย